

Ooit belicht vanuit drie invalshoeken de brede geschiedenis van de bloembollensector:

- Wat gebeurde er 25, 50, 75 of 100 jaar geleden?
- Een bijzonder boek uit de KAVB-bibliotheek.
- Een uitvinding die de sector sterk heeft beïnvloed.

Vraag en antwoord

Hoe geef je kennis over een onderwerp door? Wie oude boeken doorneemt, ziet dat in de 18e eeuw het traktaat populair was, ook voor bloembollen. Kenmerk van dat type boeken: vraag en antwoord. Een vorm die teruggaat op de christelijke kerk.

Tekst: Arie Dwarswaard | Fotografie: KAVB

Midden 18e eeuw verschijnen in het Frans heel wat boekjes die als eerste woord 'Traité' hebben. Dit Franse woord betekent traktaat, een woord dat we tegenwoordig niet of nauwelijks meer gebruiken. Volgens de meeste woordenboeken is een traktaat een boekje uit de christelijke traditie. Naast Franse uitgaven verschijnen er in die tijd ook Duitstalige die beginnen met 'Traktat'.

VASTE STRUCTUUR

Het oudste traktaat over bloembollen is dat van La Chesnée de Monstereuil uit 1658, dat daarna meermalen is uitgegeven. Midden 18e eeuw verschijnen er trak-

taten over tulpen, hyacinten en ranonkels. De opzet van al deze boekjes is gelijk: de schrijver formuleert in veel gevallen eerst een vraag, om daarna het antwoord te geven. Op die manier kan de lezer snel nagaan welke onderwerpen de schrijver zoal aan de orde stelt.

Deze manier van het behandelen van een onderwerp is in die tijd niet nieuw. Boeken met het woord 'traité' in de titel verschijnen al begin 17e eeuw. Ze behandelen zeer uiteenlopende onderwerpen, variërend van theologie tot chemie. De mogelijke oorsprong van deze vorm van kennisoverdracht gaat echter nog verder terug. Midden 16e eeuw doet in de Reformatie een nieuw fenomeen zijn

intrede: de catechismus en dan met name de Heidelbergse catechismus. Daarin komt de hele geloofsleer aan de orde in de vorm van vragen en antwoorden die verdeeld zijn over de 52 zondagen van het jaar. Voor elke zondag werden een of meer catechismusvragen behandeld. De bedoeling van deze geloofsleer was helder: op deze manier konden zij die wilden toetreden tot de kerk de leer van die kerk tot zich nemen. Het was een ideale manier voor de dominee om les over te geven en de behandelde kennis te testen. Hij hoefde bij wijze van spreken alleen maar te vragen wat de inhoud van vraag 3 was (Waaruit kent gij uw ellende) en het antwoord kwam, als het goed is, vanzelf.

FRANS

Deze manier van kennis verspreiden kende zijn hoogtepunt in de 18e eeuw. Het is dus niet verwonderlijk dat er juist in die tijd relatief veel boekjes verschijnen over de dan belangrijkste bolgewassen. Het merendeel is in het Frans. Ook dat is niet verwonderlijk, omdat die taal in de 18e eeuw niet alleen in Frankrijk werd gesproken, maar ook de taal was van de gegoede burgerij in bijvoorbeeld Nederland. Sterker nog, George Voorhelm uit Haarlem gaf in 1752 een *Traité des jacinthes* uit en zijn plaatsgenoot Nicolaas van Kampen schreef in 1760 een *Traité des oignons à fleurs* en dat zullen zij echt niet alleen voor hun Franse klanten hebben gedaan. Van enkele Franse uitgaven verschenen ook Duitstalige versies, zoals van het hyacintentraktaat van Voorhelm en van een traktaat over ranonkels van J.P. Ardène.

ANDERE OPZET

Na het begin van de 19e eeuw verdween het traktaat als manier van kennisoverdracht in de boekdrukkunst. Kennelijk sprak het niet meer aan om de lezer op deze manier te onderwijzen. Misschien speelde de opkomst van de kleurenlitho's hierin wel een rol. Het oog kreeg nu een realistischer beeld te zien van de te behandelen gewassen. Niet alles hoefde meer te worden beschreven. ♦